

Vážené kolegyne a kolegovia,

Dovoľte mi poďakovať sa za pripomenutie si osobnosti prof. J. Hvozdíka, týmto vedeckým podujatím. Ale tiež za pripomenutie si všetkých tých ktorí spolu sním, boli svojho času, účastníkmi tohto už dnes vyše päťdesiat ročného vývoja psychológie na východnom Slovensku. Treba poďakovať organizátorom tejto konferencie za jej zorganizovanie. Vám účastníkom, za spoločenstvo zanietených ľudí, referujúcim za výsledky vedeckej práce, za postrehy a za snahu vidieť zistené poznatky v systéme psychológie, osobitne školskej psychológie. Zároveň si dovoľujem poďakovať vedeniu FF UPJŠ, najmä pani dekanke prof. Olge Orosovej, CSc., za významnú pomoc pri druhom elektronickom vydaní učebnice Základy školskej psychológie. Prof. J. Hvozdič by mal radosť z toho, že sme vytvorili zmysluplný vzťah histórie, prítomnosti a aj istých vízií do budúcnosti.

Keby tu bol, iste by pripomenul, že je dobre, že nestaviame jedno dobro oproti druhému dobru. Dobro jednej disciplíny proti dobrám druhej disciplíny, dobro prínosov z histórie, proti dobrám súčasných výsledkov vedeckej prác s dobrami budúcich zámerov. Kto ho poznal, dá mi za pravdu, že vždy chcel nájsť v človeku, v situáciách, v dobových javoch niečo dobre a dávať to do celku. Ak pripustíme, že jedno dobro sa postaví proti inému, potom sa môže stať, že snahy o dobro jednej generácie sa postaví proti snahám inej generácie. Pretože pomedzi takéto stavenie jedného dobra proti inému dobru ide zlo. Zlo chce presvedčiť ilúziou logiky, že je nevyhnutnosťou a že ľudská dobrá vôľa tam nemá čo robiť. Prof. J. Hvozdič chcel byť človekom dobrej vôle. Ak dnes hovoríme o zakladateľských osobnostiach psychológie hovoríme už pravdepodobne o historických skutočnostiach. Novodobá rozvinutá psychológia má už založenú dynamiku paradigiem svojho rozvoja, ale to čo ostáva je starostlivosť o to aby sa tieto paradigmy nedostali do konfliktu s tým ako je konštituovaný človek. Nejde iba o psychológiu, ale o nastavenie významov toho čo civilizačné systémy produkujú, či sú v stave produkovať tak, aby boli v čo najmenšej miere v konflikte s tým ako je človek konštituovaný. Tu má psychológia svoje nezastupiteľné miesto. Prof. A. Jurovský, garant tejto prvej profesne pripravenej generácie psychológov, narodených v rozmädzí rokov 1910-1920, povedal v čase svojho „azylu“ medzi pracovnými psychológmi, že psychológ pomáha aby sa poznatky o človeku dostali z elementárnej úrovne ekonomicko technologickej, na úroveň psychologickú, potom na úroveň poznatkov sociálnych a nakoniec na úroveň filozofickú. Môžeme pozorovať, že v niektorých aspektoch školstvo uviazlo na úrovni elementárno ekonomickej. Napríklad platením školám na hlavu a žiaka.

Psychológia na Slovensku začínala s omeškaním v porovnaní s vyspelými krajinami o 30 až 40 rokov. Na príčiny poukázal prof. A. Jurovský v roku 1948, pri dvadsiatom výročí vzniku vedeckej psychológie na Slovensku, založením psychotechnického ústavu v Bratislave. Píše, že až do oslobodenia v roku 1918, kedy vznikla prvá Č-SR, sme nemali v rukách ani prostriedky, ani riadenie našich záležitostí. Sté výročie vzniku prvej Č-SR si pripomíname túto jeseň. Pripomíname si aj doc. J. Stavěla, ktorý zakladal psychotechnický ústav v Bratislave. Ako psychológovia tam už pracovali aj A. Jurovský a J. Čečetka. Treba povedať, že v predinštitucionálnom období psychológie na Slovensku boli už v odbornej, verejnej sfére rozpoznávané v mnohých faktoch ich psychologické obsah. Napríklad prvý pokus o učebnicu psychológie bol napísaný na Revúckom gymnáziu v roku 1870. Veľká časť textu je uložená v Národnej knižnici v Martine. Môžeme byť hrdý, že v historický krátkom čase, sa toto

meškaniu vyrovnať. A to v nepriaznivých okolnostiach po februári 1948. Napríklad v sedemdesiatich rokoch XX. storočia sa inštitucionalizovala psychológia v civilizovanom svete. V rovnakom čase sa inštitucionalizovala už aj na Slovensku. Tak v Košiciach ako aj v Bratislave sa už overoval model školského psychológa. Na psychologickom zjazde v roku 1971, v Tatranskej Lomnici Dr. Jurčo dal návrh a ten bol zjazdom odsúhlasený, na legislatívne vyjadrenie roly školského psychológa. Aj toto patrí do histórie psychológie o ktorej J. Stavěl napísal, že je sú časťou psychológie ako vedy.

Z osobnej spomienky môžem uviesť, že to boli poradenský psychológovia, ktorí odmietli a oprávnené, kumulovanie poradenskej a školskej psychológie v jednu pracovnú náplň. Prijal sa model, ktorý sa myslel ako dočasný, keďže nebolo dostatok psychológov, že taký základný servis, screeningového typu budú na školách robiť, ale že je to dočasné. Tento dočasne myslený model stuhol, stvrzol v akej si obrannej reflexii, pred možnou zlou politikou. Ale netreba stavať dobro jednej disciplína proti dobrá druhej disciplíny.

Odkazom prof. J. Hvozdíka, tak celej generácie je aby sme vnímali vývoj psychológie kontinuálne, sebareflexívne, aj cez jej históriu a isté metavedecké zhodnotenie toho kam sa vo svojom vývoji dostala. O tomto bola bilancujúca konferencia z roku 1993 v Bratislave s názvom: Zakladajúce osobnosti, peripetia a ponaučenia z novodobého vývoja psychológie na Slovensku. O víziách, budúcnosti psychológie bola konferencia v 1997 v Bratislave. Konštatovalo sa, že osobnosť ostáva ako dôležitá hodnota v psychologickom bádání, nie len ako konštrukt, ale aj ako entita. Preto nemôže platiť nesprávna téza, ktorú sem tam počuť, nás zaujíma budúcnosť nie minulosť. To je popieranie zmyslu, pretože ten je založený na odkrývaní hodnoty v prítomných životných udalostiach, ich faktoch, ktoré majú aj psychologické obsahy. Už prof. A. Jurovský pri dvadsiatom výročí psychológie na Slovensku napísal, že „psychologická práca nie je u nás určovaná iba jednou školou, smerom. Na Slovensku sme v tomto slobodní. Každá vedecká hypotéza má pre nás cenu. Obraciame sa nezaujate, bez tradicionalistických predsudkov k celosvetovej psychologickéj tvorbe. Usilujeme sa ju poznať, školiť sa v nej, zapojiť sa. Ale aj zbierať fakty, zachytávať, opisovať, triediť, vysvetľovať, považujeme za prvoradú úlohu. Nie stavať na neraz násilných hypotézach“. To je o tom, že psychológia na Slovensku nebola pasívna, imitačná, ale aktívna. Prof. J. Hvozdík považoval za centrálnu dôležitú vyvíjať teóriu aplikácie psychologických poznatkov do životnej praxe, aj škôl, ako kontrolovaný, overovaný proces. Preto aj navštevoval školy a svoje výskumy uskutočňoval osobne na školách. Psychologický poznatok mal korešpondovať s hodnotami, existenciou, v jej činnostnom prejave a zmyslom aj v procese vzdelávania. Zaujímali ho neprosievajúci žiaci, ale premena v osobnosti žiaka v zmenách postoja k vlastnej činnosti, osobitne učebnej činnosti, optimalizovaním vonkajších a vnútorných podmienok vývinu osobnosti a vývoja školy. Pri tridsiatom výročí KPPP formuloval to v čom teba hľadať kľúč pre ďalší rozvoj psychológie, respektíve aj psychologických pracovísk. Napísal, „bez najmenšieho úmyslu poučať, dovoľím si tvrdiť, že len v odhadnutí psychologického rozmeru doby a jej potrieb a v angažovanej práci za jeho realizáciu možno vidieť hlavný predpoklad úspešného progredovania psychológie, jej prijatia a pochopenia spoločnosťou“. Môžeme azda zhrnúť diskusiu okolo toho ako je konštituovaný človek, čo možno považovať za jeden z rozmerov doby, že jeho duševný svet tu nie je iba na to, aby sa cez neho realizovalo poznávanie a využívanie vonkajšieho sveta, ale aj pre samotný duševný svet človeka, ktorý je veľkou hodnotou sám o sebe a je reprezentovaný

najvnútornejšími nárokom ľudskej osoby. To je téma už do čias W. Sterna. Táto konferencia, nazdávam sa , ukázala v mnohom zmysel pre tento problém tak u referujúcich ako aj diskutujúcich. Za túto vzácnu príležitosť patrí vedeniu FFUPJŠ, organizujúcim pracoviskám, KP FFUPJŠ, KP FFPU, KP a PZ FFUPJŠ, ASP a tým, ktorí sa osobne zúčastnili na jej organizovaní naše poďakovanie.

Košice, 18.X. 2018

Doc. PhDr. Stanislav Hvozdík, CSc.